

43. međunarodna konferencija Okrugloga stola o arhivima - CITRA, Očuvanje arhivâ živima u digitalnome dobu - arhivska zaštita u 21. stoljeću.
Toledo, Španjolska, 22-29. listopada 2011.

U Toledu u Španjolskoj od 22. do 29. listopada 2011. održana je 43. međunarodna konferencija Okrugloga stola o arhivima - CITRA. Ove se konferencije održavaju jednako koncipirane od 1950. godine, dakle pune 62 godine. Već nakon prvih godina, konferencija proizašla iz manje diskusijske skupine arhivista tada najrespektabilnijih arhivističkih nacija, uskoro je zamišljena i profilirana kao okrugli stol predstavnika nacionalnih strukovnih društava i predsjednika pojedinih sekcija te drugih stručnih tijela Međunarodnog arhivskog vijeća (MAV). No, pokazalo se da čak i kao takva predstavlja tek ograničeni skup arhivističkih stručnjaka, stoga je na Godišnjoj skupštini MAV-a u Toledu, održanoj 28. listopada 2011, odlučeno da se ova međunarodna konferencija u potpunosti otvori svim zainteresiranima koji žele sudjelovati, čime se zapravo po profilu i broju sudionika više ne bi razlikovala od kongresnih skupova MAV-a. Takve godišnje konferencije za sada su zamišljene na bazi tri temeljna dijela: sastanci upravnih tijela MAV-a, stručni program, te forum nacionalnih arhivista (direktora središnjih nacionalnih arhiva) - FAN. Programske će teme okvirno određivati Programska komisija MAV-a (PCOM - *Programme Commission*), u suradnji s eminentnim stručnjacima na području glavne definirane teme, predstavnicima zemljedomaćina te predstavnicima odnosnih sekcija i/ili ogranaka MAV-a.

Budući da je predstavljanje i usvajanje novog koncepta na neki način logički tražilo rezimiranje dosadašnjih rezultata, potpredsjednik MAV-a i predsjedavajući Sekcije za upravljanje zapisima te profesionalna arhivistička udruženja Didier Grange, ukratko se emotivno osvrnuo i na povijest CITRA konferencija, pri čemu valja podsjetiti da je četvrta po redu CITRA održana 1957. godine u Zagrebu, što je referent izrijekom spomenuo kao jednu od rijetkih navedenih konferencija. Uzevši u obzir činjenicu da su to godine samih početaka formiranja i ustrojavanja obuhvatne arhivske službe u tadašnjoj NR Hrvatskoj te početaka stvaranja saveznog i republičkog arhivskog zakonodavstva, teško je bilo ne osjetiti zrnce ponosa.

No, konferencija u Toledu odvijala se još uvijek prema dosadašnjim zakonitostima, pa je prva četiri dana održan niz sastanaka upravnih i stručnih tijela MAV-a: Tajništva, predsjedavajućih sekcija, predsjedavajućih ogranaka, Programske komisije, Upravljačke komisije, Izvršnog odbora, raznih asocijacija koje djeluju u okviru MAV-a i dr. Službeni uži program započeo je svečanim otvorenjem 25. listopada, a sljedećeg je dana otpočeo stručni program pod zajedničkim nazivom „Očuvanje arhivâ živima u digitalnome dobu - arhivska zaštita u 21. stoljeću“.

Uvodna sesija pod nazivom „Krajolik arhivske zaštite u 21. stoljeću: postavljanje scene i naglašavanje izazova i pitanja“, održana je pod predsjedanjem sadašnjeg predsjednika Međunarodnog arhivskog vijeća, Martina Berendsea, direktora Nizozemskog nacionalnog arhiva, a imala je tri iznimna izlaganja koja su krajnje provokativno naglasila naše (ne)mogućnosti bilo kakvog oblika apsolutne zaštite zapisa. Prvi od izlagača bio je Kanadanin David Bearman iz konzultantske tvrtke *Archives and Museum Informatics*, inače vrsni arhivistički teoretičar i praktičar, suautor mnogih arhivskih nacionalnih informacijskih sustava, između ostaloga i onoga SAD-a, te au-

tor niza stručnih i znanstvenih radova, s izlaganjem pod naslovom „Podcijenjene prijetnje dugotrajnoj zaštiti elektroničkoga gradiva“. D. Bearman te prijetnje nabroja već u uvodnom dijelu izlaganja:

- a) prirodno i socijalno okruženje
- b) (obim) zahvaćanja zapisa
- c) novi vidovi komunikacije.

Za prvu prijetnju autor je i sam zaključio kako je vjerojatno nije moguće kontrolirati ni na koji način, budući da i najdosljedniji sustavni vidovi zaštite ne mogu predvidjeti niti voditi računa o slučajevima koji se događaju jednom u nekoliko stotina godina, često i rjeđe. Pritom su spomenuti primjeri abnormalne količine padalina u Sjevernoj Georgiji u SAD-u 2009, što se prema procjenama stručnjaka može dogoditi tek svakih 10.000 godina, potom tsunamija u Japanu 2011, zatim iste godine velikog požara na laboratorijskom postrojenju u Los Alamosu, Novi Meksiko. U laboratoriju u Los Alamosu, jednoj od najvećih znanstvenih i tehnoloških institucija u svijetu, provode se različita istraživanja na području nacionalne sigurnosti, svemira, obnovljivih izvora energije, medicine, nanotehnologije i dr. To je uz laboratorij *Lawrence Livermore*, jedina vladina institucija koja u SAD-u provodi zaštićene projekte razvoja nuklearnog oružja, a tu je proizvedena i prva atomska bomba na svijetu. Bearman nadalje spominje i neke do sada neistražene prirodne prijetnje, poput velikih elektromagnetskih zračenja zabilježenih tijekom pojava polarne svjetlosti 1859, 1929. te 2000. godine. Autor je u nastavku svoga izlaganja apostrofirao i krhkost socijalnih institucija od kojih kao društvo imamo velika očekivanja, a zaboravljamo činjenicu da su one, promatrajući povijesni slijed, izuzetno mlade po postanku, a mnoge od njih i kratkoga vijeka ili već nestale, iako su se u određenom razdoblju činile neprikosnovenima (telegraf, kolonijalni administrativni sustavi, fiksna telefonija i dr.). U tom smislu Bearman zaključuje kako je oslanjanje na stalnu potporu socijalnih institucija krajnje nepouzđano, a donekle i neodgovorno. Razrađujući sljedeću „prijetnju“ - zahvaćanje zapisa, iznosi nekoliko teza: nijedan ne-zapis ne postaje zapis samom činjenicom čuvanja; ukoliko radi čuvanja ne zahvaćamo ukupne zapise, oni koje zahvaćamo utoliko su u startu dvojbeni; ako podaci o zahvaćanju, korištenju i vrednovanju zapisa nisu sustavni za sve zapise, oni preostali također su dvojbeni. Glede „prijetnji“ koje su se nadvile radi novih oblika komunikacije, Bearman podsjeća kako su prve nove generacije komunikacija nakon papirnate, npr. e-pošta, e-transakcije, e-transmisije, zapravo ipak imale sve značajke analogne komunikacije, jer su se odnosni metapodaci zadržavali u lokalnim sustavima i bili neposredno dohvatljivi. Kod novih žanrova to nije slučaj, budući da se sadržaj nalazi u neodređenim asinkronim područjima („oblacima“), metapodaci nisu upravljani od samoga stvaratelja zapisa, često su dvojbeno dostupni, a osim toga njihovo se korištenje nigdje ne bilježi. Ovo je izlaganje svakako na samom početku ostavilo dubok dojam, vrlo precizno naznačivši neke od mogućih dvojbenih principa, za koje često, iako bez pravih argumenata, ne postavljamo prava pitanja.

Drugi izlagač bio je Mounir Bouchenaki, generalni direktor ICCROM-a, s temom “Održavanje arhiva živima u 21 stoljeću: ICCROM-ova perspektiva”, a treći Abelmajid Chikhi, generalni direktor Alžirskog nacionalnog arhiva, s temom “Napeptosti zaštite: troškovi digitalizacije uz trošak očuvanja izvornika”.

Potom se konferencija razdijelila u dvije paralelne sjednice pod zajedničkim nazivom „Digitalizirati radi zaštite/zaštiti digitalno“, od kojih se prva usredotočila na problematiku digitalizacije kao oblika zaštite, a druga na pitanja integriteta i autentičnosti digitalnih zapisa odnosno, radi li se o većem izazovu kad su u pitanju digitalni zapisi negoli kad su u pitanju tradicionalni papirnati zapisi. Na prvoj paralelnoj sjednici svoja su izlaganja održali Vladimir Tarasov, zamjenik direktora ruske Savezne arhivske agencije, te Mayra Mene, redovna profesorica na Katedri informacijskih znanosti Sveučilišta u Havani (Kuba), izloživši svoja iskustva o nacionalnim programima digitalizacije gradiva u zaštitne svrhe.

Druga paralelna sjednica nosila je veći naboj, budući da je suprotstavila različita mišljenja i stavove te sukladno tome i praksu, a izlagali su: Ron Surette, generalni direktor za digitalizaciju Kanadskih knjižnica i arhiva; Stephen Ellis, izvršni direktor Australanskog nacionalnog arhiva, te arhivistica Jin Hee Yim s Instituta za digitalno arhiviranje Myongji Sveučilišta u Koreji. Tri izlagača izložila su tri različita gledišta: kanadski predstavnik bio je vrlo skeptičan prema ukupnom i sustavnom prebacivanju konvencionalnih u digitalne zapise te njihovom dugoročnom očuvanju, australski predstavnik govorio je o ravnomjernom odnosu pozitivnih i negativnih aspekata, a korejska predstavnica u potpunosti je uvjerena u mogućnost dugotrajnog očuvanja elektroničkih sadržaja.

Prijepodnevni je dio toga dana završio otvorenom sjednicom Programske komisije, koja je predvođena svojim predsjednikom Lewisom Ballardom, dala priliku referentima da izlože dosege u radu tri trenutno najveća projekta MAV-a. Tako su María Teresa Bermúdez sa Sveučilišta Kostarike i Norma Fenoglio sa Sveučilišta u Cordobi, Argentina, izložile rezultate projekta „Vrednovanje u Latinskoj Americi“; Maria Alvarez, arhivistica i knjižničarka grada Bogote izlagala je o projektu „Upravljanje vitalnim zapisima gradskih uprava“, a Christine Martinez o projektu „Program upravljanja u izvanrednim prilikama“.

Popodnevni dio bio je posvećen zaštiti, restauraciji i konzervaciji zapisa, a započeo je panel-diskusijom pod predsjedanjem de Bruin Gerrita, voditelja restauracije i konzervacije Nizozemskog nacionalnog arhiva. Osim njega, kao sudionici pozvani su stručnjaci: Jonathan Rhys-Lewis, savjetnik za zaštitu gradiva iz Velike Britanije, Saroja Wettasinghe, direktorica Nacionalnog arhiva Sri Lanke, te Sofía Borrego, redovna profesorica biologije te istraživačica-asistentica u Nacionalnom arhivu Kube, koji su međusobno, ali i kroz diskusiju slušatelja, postavili neka temeljna pitanja zaštite koja su bila razrađivana u dvije preostale paralelne sjednice. Jedna je bila pod predsjedanjem Severiano Hernandez Vicentea, pomoćnika direktora Španjolskog državnog arhiva, uz sudjelovanje Pera Culheda, predstavnika IFLA-e, te Wanga Liangchenga, inspektora i glavnog savjetnika Tehničkog odjela kineske arhivske državne uprave. Druga je sjednica bila pod predsjedanjem Yvonne Bos-Rops iz Nizozemskoga nacionalnog arhiva, uz izlaganja Jerryja Handfielda, državnoga arhivista Washingtona, te Claire Béchu, koja je elaborirala projekt nove zgrade Francuskog nacionalnog arhiva.

Sljedeći je dan konferencije započeo plenarnom sjednicom također posvećenoj fizičkoj zaštiti gradiva, pod naslovom „Odgovornost i planiranje za slučaj katastrofa: suradnja i strateško partnerstvo; što smo naučili iz katastrofa; unapređivanje ci-

ljeva“ pod predsjedanjem Jean-Wilfrida Bertranda iz Nacionalnog arhiva Haitija. Sjednica se odvijala u dva dijela; prvi pod naslovom „Nedavno iskustvo katastrofe“ s izlaganjem Masaye Takayame iz Nacionalnog arhiva Japana (“Spremiti: Katastrofama pogođeni arhivi - od razaranja do otkrića nade za sutra”). U drugom dijelu pod naslovom “Naučena lekcija iz Kölna: prema boljoj suradnji”, održana su čak četiri izlaganja: Karla von Habsburga, predsjednika udruženja nacionalnih organizacija „Plavi štiti“, Bettine Schmidt-Czaie, glavne direktorice Povijesnoga arhiva u Kölnu, Petera Bluma, direktora Municipalnog arhiva u Heidelbergu, te Danièle Neirinck, predsjednice francuske sekcije „Arhivi bez granica“. Najupečatljivija izlaganja bila su ona neposrednih sudionika nedavnih katastrofa (Takayame i Schmidt-Czaie), koji su nakon prikaza potresnih fotografija na početku svojih izlaganja, ponudili pozitivne misli i zaključke, a direktorica kelnskog Povijesnoga arhiva i svojevrskih „Deset zapovijedi za zaštitu kulturnih dobara“:

1. Katastrofe nije moguće predvidjeti!
2. Pohranjaj i tehnički opremi arhivsko gradivo sigurno i temeljito!
3. Pohranjaj različite tipove arhivskog materijala primjereno ispravno (karte, veliki formati)!
4. Održavaj ažurno dokumentaciju o arhivskom gradivu!
5. Popisuj gradivo brzo i temeljito!
6. Osiguraj gradivo signaturama i paginacijom!
7. Aktivno obavljaj zaštitno snimanje!
8. Stvaraj potrebnu mrežu zaštite (ne nužno za katastrofe)!
9. Jačaj senzibilitet za arhivsko gradivo pri zaštitnim hitnim službama!
10. Prevenciju mogućih katastrofa shvati ozbiljno!

Nastavak jutarnjeg programa također je tekao u dvije paralelne sjednice: „Koje su koristi od pridržavanja standarda“, s predsjedavajućim Hedi Jallabom, profesorom povijesti i arhivistom na Srednjoistočnom koledžu informacijskih tehnologija u Omanu, te „Upravljanje zaštitom u praksi“ pod predsjedanjem Esther Cruces Blanco, direktoricom Povijesnoga arhiva Malage u Španjolskoj. Na prvoj su sjednici izlaganja imali već spomenuti Jonathan Rhys-Lewis, te Raivo Ruusalepp, konzultantski voditelj Estonskog poslovnog arhiva (privatne tvrtke). Jonathan Rhys-Lewis se zadržao na standardima zaštite tradicionalnih medija, ali je postavio i kontroverzno pitanje: što uzvratno dobivamo od visokih ulaganja za održavanje propisanih standarda? Pritom je naglasak stavio na brojna dvojbena pitanja odnosno prigovore, napose s područja energetske učinkovitosti, budući se zadovoljavanje većine standardnih kriterija za fizičku pohranu zapisa odnosi upravo na trošenje velikih količina raznih energenata. Autor je zaključno pokušao dati rezime mogućnosti napretka u tom pogledu, ne odričući mogućnosti poboljšanja (u smislu konceptualnih i strogo praktičnih mjera štednje), ali jednako tako zagovarajući i dalje stručni stav da je ispunjavanje pojedinih uvjeta neupitno, neovisno o cijeni njihova osiguranja. Predavanje Raiva Ruusaleppa „Standardi: od evidentiranja/dokumentiranja do učenja“ bilo je pandan prethodnome. Ovaj je stručnjak općenito poznat kao sudionik/kreator mnogih projekata upravljanja na razini Europske Unije (*DigitalPreservationEurope*, *Protage*, *DC-Net*), kako elektroničkim zapisima tako i digitalnim arhivima. Suautor je dvaju izvrsnih alatnih programa zaštite digitalnih sadržaja DRAMBORA i DAF, a trenutno se bavi primjenom metoda upravljanja rizicima u zaštiti digitalnih sadržaja, o čemu je govorio i ovom prilikom.

Druga se paralelna sjednica odvijala u okvirima tema moderne restauracije i konzervacije, s izlaganjima Palome Mújica González, glavne konzervatorice Laboratorija za papir čileanskog Nacionalnog centra za konzervaciju i restauraciju, te Charlesa Magaya, direktora Nacionalnog ureda za upravljanje zapisima i arhiva Tanzanije.

Do ručka toga dana održane su četiri kraće paralelne informativne sjednice (tzv. „sjednice osviještenja“) o pojedinim prioriternim temama MAV-a odnosno projektima ili inicijativama:

- a) Otvoreni forum za izradu nacрта za dostupnost, Odbora MAV-a za dobru praksu i standarde, referentice Trudy Huskamp Peterson
- b) Što je FIDA (Međunarodna fondacija za razvoj arhiva) i kako aplicirati za programe, referentice Sarah Tyacke
- c) Kako aplicirati prema programskoj komisiji (PCOM) MAV-a, referentice Christine Martinez
- d) Korištenje *Opće deklaracije o arhivima* u promotivne svrhe, referentice Kim Eberhard.

Poslijepodnevni dio bio je ispunjen praktičnim radionicama s raznim temama (planiranje u slučaju katastrofa; značaj rane procjene šteta nakon katastrofa; MAV-upute i funkcionalni zahtjevi za gradivo u okruženju elektroničkog ureda - modul 3; posljednja unapređenja AtoM-projekta MAV-a; GLAM WikiProject /*Galleries, Libraries, Archives & Museums*/ unutar engleske Wikipedije).

Službeni dio programa završen je panel-diskusijom na kojoj su sudjelovali vodeći predstavnici upravljačkih i stručnih tijela Međunarodnog arhivskog vijeća, nastojeći rezimirati zaključke glavnih tema. Valja primijetiti da je i ovom prilikom, kao i na mnogim drugim velikim međunarodnim arhivističkim skupovima, došla do izražaja razlika u prioritetima arhivista iz gospodarski i tehnološki manje razvijenih zemalja svijeta i onih drugih, iako se često naglašava kako su principi i temelji djelovanja jednaki.

U završnome dijelu Konferencije sudionici su upoznati s tijekom organizacijskih i programskih aktivnosti XVII. međunarodnog arhivističkog kongresa MAV-a u Brisbaneu, Australija, koje je predočila Margaret Kenna, zamjenica glavnog tajnika Kongresa.

Dana 28. listopada održana je redovna Godišnja skupština MAV-a s opširnim dnevnim redom koji je uključivao odluke o promjenama statuta, načina određivanja visine članarina za razne kategorije članova, načina održavanja godišnjih konferencija - dosadašnje CITRA-e, a ujedno je odobrena i kandidatura Nacionalnog korejskoga arhiva kojega je predstavljao direktor Song Ms Joo-hyun Lee, za XVIII. kongres MAV-a 2016. u Seulu.

Valja napomenuti da je niz organizacijskih i programskih sastanaka raznih tijela, odbora i sekcija MAV-a, nastavljen i nakon Godišnje skupštine sve do 28. listopada. Također, kao i za trajanja svake Konferencije, organizirani su obilasci nekih ustanova te turistički, povijesni i umjetnički programi. Glede profesionalnih posjeta, svakako valja spomenuti oduševljenje sudionika stručnim, ali i radnim dosezima Municipalnog arhiva u Toledu, čijih 7 zaposlenika sređuje oko 3000 d/m gradiva, izlučuje recentno gradivo svih gradskih ustanova, ima konzervatorsko-restauratorsku radio-

nicu, izdavačku djelatnost s 4-5 knjižnih izdanja na godinu, uz dvogodišnje izdanje „Tajni arhivi“ te redovnu korisničku službu. Uz to, čitatelje upućujemo na mrežne stranice kako bi doživjeli i izniman arheološko-arhitektonski prehistorijsko-srednjovjekovno-suvremeni ambijentalni spoj. No, kako tekst ne bi ostao na razini pukog oduševljenja viđenim, posjet Arhivu regije Castilla-La Mancha, posjetitelje je ostavio u posvemašnjemu šoku zbog neprofesionalnosti organizacije i osoblja, ali i vrlo upitne isplativosti cijelog projekta sa spremišnim kapacitetom Arhiva od oko 70.000 d/m gradiva, a koji u sljedećem desetljeću, prema riječima vodiča, neće preuzeti količinu veću od 2000 d/m.

Silvija Babić